

Det goda exemplet?

Den gångna hösten har bjudit på den mest omvälvande förändringen i vår världsdal på ett halvt sekel. Vi kan åse en process som verkar komma att leda fram till ett nytt Europa. Det finns idag i Östeuropa ett uppdämt behov av kontakter, kunskaper, erfarenheter etc som torde vara nära nog omätligt. Förhoppningsvis ska det vara möjligt att snabbt och obyråkratiskt utveckla sådana kontakter. Här vilar ett särskilt ansvar på de ekonomiska institutionerna, inom och utanför universitetsvärlden.

De östeuropeiska ekonomierna står inför en oerhört genomgripande struktumvandling. Människor och kapital måste överföras till (mer) produktiva verksamheter. Denna process kommer att bli mycket smärtsam. I jämförelse med tex Spanien och Portugal efter diktaturernas fall, där utvecklingen har krävt stora offer i form av tex hög arbetslöshet, är förutsättningarna mycket sämre. Samhällets och ekonomins kollaps är fullständig, to m i det Östtyskland som för bara ett år sedan framstod som synnerligen stabilt. Otåligheten är stor. Samtidigt är erfarenheterna av och förmågan till utvecklandet av nya företag och verksamheter små. Hela branscher står inför nödvändigheten av en omedelbar avveckling, inte primärt för att frigöra produktionsresurser utan för att hejda en pågående miljökatastrof. Inga reningsåtgärder i världen kan lösa problemen i Nowa Huta och kanske inte heller de i Greifswald. Övergången till marknadshushållning kommer att skapa både rikedom och

fattigdom, sociala spänningar och konvulsioner.

Vad kan östeuropeerna egentligen lära av Sverige? Även om det har skett till höga statsfinansiella kostnader vill vi hävda att Sverige har klarat en omfattande struktumvandling av industrisektorn snabbare och med mindre omfattande sociala konsekvenser än många andra industriländer. Runt om i Västeuropa finns sådana varv, stålverk, gruvor, pappersbruk etc kvar, som här är nedlagda. Alternativet till tvivelaktiga statliga subventioner för dödsdömda verksamheter är i praktiken inte en stillsam struktumvandling utan statsfinansiella kostnader. I stället står valet mellan å ena sidan konflikt, social oro, ockupationer etc, och ett kostsamt skyddsnet å den andra. På detta område går det att finna goda exempel i Sverige.

Men när det gäller allokeringspolitiken är de goda exemplen färre. Den svenska planhushållningen har fått fasta gränser utstakade av ett starkt utrikeshandelsberoende och har också varit föremål för demokratisk kontroll, som förhindrat parasitism och korruption. Även inom dessa ramar har emellertid problemen visat sig vara svårbemästrade och blockeringarna betydande. Snart ett decenniums förnyelse av den offentliga tjänsteproduktionen har inte givit mycket ull. Det svenska reformarbetet går i vart fall inte snabbare än det sovjetiska.

Det kommer nog rentav bli pinsamt ibland under ivriga perestrojkakom-

mittéers framtida studiebesök vid svenska myndigheter och institutioner. Frågorna kommer att vara obehagliga och värdarna svarslösa.

Oförmågan bottnar i flera problem. När det gäller den offentliga tjänsteproduktionens effektivitet finns det i grunden ett incitamentsproblem. Idag leder nedskärningar av resursinsatserna ofelbart till produktionsminskningar. Ifråga om valfriheten har det funnits en bristande insikt i att anvisningspolitiken, så snart den inte är heltäckande, genom negativt urval le-

der till nya och ibland starkare former av segregering. Alternativen har varit otydliga, men detta beror främst på oviljan att diskutera dem.

Att lösa dessa frågor på hemmaplan är en av detta decenniums stora utmaningar. Kanske kan det goda exemplet här bli ett av våra främsta bidrag till den plågsamma men så viktiga process som nu har inletts på andra sidan Östersjön.

*LARS HULTKRANTZ
HENRY OHLSSON*